

ПРОТИРІЧЧЯ ВІДТВОРЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ТА УМОВИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Мармуль Л. О.,
Кучеренко С. Ю.,
Леваєва Л. Ю.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти відтворення ресурсного потенціалу підприємств агропромислового виробництва.

Метою роботи є виявлення особливостей й протиріч та обґрунтування теоретичних засад й удосконалення практичних розробок щодо розширеного відтворення ресурсного потенціалу підприємств агропромислового виробництва та всебічного розвитку їх ресурсного забезпечення на перспективу.

Методологічною основою статті стали як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання. У статті використовувалися наукові методи дослідження: абстрактно-логічний – для оцінки впливу сукупності чинників на формування відтворення ресурсного потенціалу; системно-структурного аналізу і синтезу – для виявлення складу і функціональної належності джерел відтворення; аналітично-розрахунковий – для вивчення тенденцій та закономірностей відтворення та використання потенціалу; статистико-економічні, графічний – для виявлення й зображення динаміки показників відтворення; розрахунково-конструктивний – для обґрунтування збалансованої моделі процесів відтворення ресурсного потенціалу з урахуванням його діалектичних протиріч.

Результати роботи. У статті виявлено особливості й протиріччя, обґрунтовано теоретичні засади й удосконалено практичні розробки щодо розширеного відтворення ресурсного потенціалу підприємств агропромислового виробництва та всебічного розвитку їх ресурсного забезпечення на перспективу. Розглянуто питання діалектики його здійснення й удосконалення організаційно-економічного механізму з урахуванням виявлених протиріч, процесів диференціації суб'єктів аграрного й агропромислового господарювання, корпоратизації їх менеджменту, формування ринку земельних ресурсів, модернізації матеріально-технічних засобів, значних темпів впровадження інновацій.

Галузь застосування результатів. Отримані у статті висновки й результати доцільно використовувати в навчально-науковому процесі економічних факультетів університетів, у роботі підприємств агропромислового виробництва, у діяльності сільських громад, районних управлінь сільського господарства.

Висновки. Особливістю сучасної економічної ситуації у підприємствах агропромислового виробництва щодо відтворення їх ресурсного потенціалу є наявність діалектичного протиріччя: здійснення екстенсивного типу розширеного відтворення принципово неприйнятне, але воно все ще здійснюється. Тому ресурси використовуються нерационально, оскільки незмінна технічна основа виробництва зумовлює його високу затратність.

Ключові слова: підприємства, агропромислове виробництво, ресурсний потенціал, відтворення, протиріччя, організаційно-економічний механізм, удосконалення, управління.

ПРОТИВОРЕЧИЯ ВОСПРОИЗВОДСТВА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА И УСЛОВИЯ ЕГО ПРЕОДОЛЕНИЯ

Мармуль Л. А.,
Кучеренко С. Ю.,
Леваева Л. Ю.

Предметом исследования являются теоретические, методические и практические аспекты воспроизводства ресурсного потенциала предприятий агропромышленного производства.

Целью работы является выявление особенностей и противоречий и обоснование теоретических основ и совершенствования практических разработок по расширенного воспроизводства ресурсного потенциала предприятий агропромышленного производства и всестороннего развития их ресурсного обеспечения на перспективу.

Методологической основой статьи стали как общенаучные, так и специальные методы научного познания. В статье использовались научные методы исследования: абстрактно-логический – для оценки влияния совокупности факторов на формирование воспроизводства ресурсного потенциала; системно-структурного анализа и синтеза – для выявления состава и функциональной принадлежности источников воспроизведения; аналитически-расчетный – для изучения тенденций и закономерностей воспроизводства и использования потенциала; статистико-экономические, графический – для выявления и изображения динамики показателей воспроизводства; расчетно-конструктивный – для обоснования сбалансированной модели процессов воспроизводства ресурсного потенциала с учетом его диалектических противоречий.

Результаты работы. В статье выявлены особенности и противоречия, обоснованы теоретические основы и усовершенствована практические разработки по расширенного воспроизводства ресурсного потенциала предприятий агропромышленного производства и

всестороннього розвитку їх ресурсного забезпечення на перспективу. Розглянуті питання діалектики його здійснення і удосконалення організаційно-економічного механізму з урахуванням виявлених протиріччів, процесів диференціації суб'єктів аграрного і агропромислового господарства, корпоратизації їх менеджменту, формування ринку земельних ресурсів, модернізації матеріально-технічних засобів, значительних темпів впровадження інновацій.

Область застосування результатів. Отримані в статті висновки і результати цілеспрямовано використовувати в навчально-науковому процесі економічних факультетів університетів, в роботі підприємств агропромислового виробництва, в діяльності сільських громад, районних управлінь сільського господарства.

Висновки. Особливістю сучасної економічної ситуації на підприємствах агропромислового виробництва по відновленню їх ресурсного потенціалу є наявність діалектичного протиріччя: здійснення екстенсивного типу розширеного виробництва принципово неприйнятно, але воно все ще здійснюється. Тому ресурси використовуються нерационально, оскільки постійна технічна основа виробництва обумовлює його високу затратність.

Ключові слова: підприємства, агропромислове виробництво, ресурсний потенціал, виробництво, протиріччя, організаційно-економічний механізм, удосконалення, управління.

CONTRADICTIONS IN THE REPRODUCTION OF THE RESOURCE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AND THE CONDITIONS FOR OVERCOMING IT

Marmul Larisa,
Kucherenko Svitlana,
Levaieva Liudmyla

The subject of the research is the theoretical, methodological and practical aspects of reproduction of the resource potential of agricultural enterprises.

The purpose of the work is to identify the features and contradictions and substantiate the theoretical foundations and improve practical developments for the expanded reproduction of the resource potential of agricultural enterprises and the comprehensive development of their resource provision for the future.

The methodological basis of the article was both general scientific and special methods of scientific knowledge. The article used scientific research methods: abstract-logical – to assess the impact of a combination of factors on the formation of reproduction of resource potential; system-structural analysis and synthesis – to identify the composition and functional affiliation of sources of reproduction; analytical and calculation – to study trends and patterns of reproduction and use of potential; statistical and economic, graphic – to identify and display the dynamics of reproduction indicators; computational and constructive – to substantiate a balanced model of the processes of reproduction of resource potential, taking into account its dialectical contradictions.

Results of work. The article reveals the features and contradictions, substantiates the theoretical foundations and improves practical developments on the expanded reproduction of the resource potential of agricultural enterprises and the comprehensive development of their resource provision for the future. The issues of the dialectics of its implementation and the improvement of the organizational and economic mechanism are considered, taking into account the identified contradictions, the processes of differentiation of the subjects of the agrarian and agro-industrial economy, the corporatization of their management, the formation of the land market, the modernization of material and technical means, the significant rates of innovation.

The field of application of results. The conclusions and results obtained in the article should be used in the educational and scientific process of the economics faculties of universities, in the work of agricultural enterprises, in the activities of rural communities, district administrations of agriculture.

Conclusions. A feature of the modern economic situation at enterprises of agro-industrial production to recreate their resource potential is the presence of a dialectical contradiction: the implementation of an extensive type of expanded reproduction is fundamentally unacceptable, but it is still being carried out. Therefore, resources are used irrationally, since the constant technical basis of production determines its high cost.

Key words: enterprises, agro-industrial production, resource potential, reproduction, contradictions, organizational and economic mechanism, improvement, management.

JEL Classification: L23, J21, J43

Постановка проблеми. У забезпеченні конкурентоспроможності підприємств сільського господарства й агропромислового виробництва загалом важливе значення має їх ресурсний потенціал. Саме величина й структура ресурсного забезпечення здійснює визначальний вплив на спеціалізацію та концентрацію виробництва, процеси корпоратизації та капіталізації суб'єктів аграрного господарювання, інноваційні моделі розвитку виробничих процесів та їх організацію. Відзначимо, що важливою проблемою при цьому залишається раціональне співвідношення основних груп ресурсів – природних, матеріально-технічних, фінансово-інвестиційних, трудових.

У теорії та практиці господарювання обґрунтовуються різні підходи до вирішення ще одного питання – способів, форм, механізмів і засобів відтворення виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств. Оскільки природа виробничих ресурсів, що використовуються в аграрному виробництві, досить складна, умови, закони та процеси їх відтворення також мають значну специфіку та особливості. Їх всебічне врахування

є запорукою ефективного відтворення виробничих ресурсів, підвищення дохідності та конкурентоспроможності аграрного виробництва, економічного росту в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми відтворення ресурсів, ресурсного потенціалу підприємств агропромислового виробництва були неодноразово розглянуті у наукових працях провідних вітчизняних економістів-аграрників: В. Г. Андрійчука, А. С. Даниленка, С. І. Дем'яненка, М. М. Ігнатенка, С. М. Кваші, Ю. О. Лупенка, П. М. Макаренка, М. Й. Малика, Л. О. Мармуль, І.А. Романюк.

У той же час питання діалектики його здійснення й удосконалення організаційно-економічного механізму з урахуванням виявлених протиріч, процесів диференціації суб'єктів аграрного й агропромислового господарювання, корпоратизації їх менеджменту, формування ринку земельних ресурсів, модернізації матеріально-технічних засобів, значних темпів впровадження інновацій висвітлені недостатньо. Необхідно також враховувати проблеми ресурсокористування та ресурсозбереження в агропромислових підприємствах у світовому вимірі, оскільки це тісно пов'язано із функціонуванням вітчизняного та світових аграрних ринків, вирішенням питань продовольчої безпеки, соціально-економічним розвитком сільських територій.

Мета статті – виявлення особливостей й протиріч та обґрунтування теоретичних засад й удосконалення практичних розробок щодо розширеного відтворення ресурсного потенціалу підприємств агропромислового виробництва та всебічного розвитку їх ресурсного забезпечення на перспективу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Джерелом розширеного відтворення як у межах аграрних й агропромислових підприємств, так і в межах суспільства загалом, є додатковий продукт і його вартісний вираз – чистий дохід і прибуток. При розширеному відтворенні додатковий продукт поділяється на два основні складники – фонд споживання та фонд нагромадження. Наразі, процес відтворення проходить у часі три стадії: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Однак між відтворенням на мікро- та макрорівнях існують і суттєві відмінності. На мікрорівні (підприємство, фірма) відтворення набуває форми кругообігу капіталу (засобів підприємства).

Процес кругообігу проходить три стадії: грошову, виробничу й товарну [1, с. 92]. При цьому першу та третю стадії можна об'єднати в одну – сферу обігу, тоді друга стадія являтиме собою сферу виробництва. Інша особливість відтворення на мікрорівні полягає в тому, що на перший план у процесі кругообігу капіталу виходить вартісний аспект його руху: важливо, щоб гроші приносили приріст. Натурально-речовий аспект руху капіталу відходить тут на другий план. Передбачається, що агропромислове підприємство виробляє те, що приносить комерційний успіх.

Процес відтворення капіталу на мікрорівні набуває форми не лише кругообігу, а й обігу, тобто кругообігу капіталу, взятого в його безперервному відновленні. З точки зору характеру обігу та кругообігу розрізняється основний капітал (основні засоби) й оборотний капітал (оборотні засоби). Основні засоби свою вартість на продукцію переносять по частинах у вигляді амортизації, відновлюються за рахунок неї та повертаються підприємству в міру реалізації продукції. До основних засобів відносяться: будівлі, споруди, машини, інструменти, прилади тощо.

Оборотні засоби мають схожі характеристики, але іншу спрямованість. Це та частина засобів, що натурально втілена в предметах праці, обслуговує один виробничий цикл, змінює свою натуральну форму, а свою вартість у повному обсязі переносить на готову до реалізації продукцію. Вона відновлюється в кожному циклі та повертається до агропромислового підприємства після кожного акту продажу [2, с. 12]. До них відносяться предмети праці та, перш за все, сировина, матеріали, паливо, енергія.

Заробітну плату також змістовно приєднують до оборотних засобів, тому що вона повністю входить у кожен цикл кругообігу та повертається при кожному акті реалізації. Оборотні засоби та зарплата в сукупності утворюють обігові кошти підприємств агропромислового виробництва. За характером участі у виробництві основні засоби поділяються на активну частину, яка безпосередньо діє на предмети праці, та пасивну частину. Розрізняються також основні виробничі й основні невиробничі засоби.

Основні засоби враховуються в натуральній і грошовій формі. Грошова форма має різновиди: повна й залишкова балансова вартість, а також повна та залишкова відновлювана вартість. Розрізняється фізичне та моральне зношування основних засобів. При фізичному зношуванні береться до уваги втрата фізичної дієздатності, при моральному – економічна недоцільність господарського використання застарілих основних засобів. На рівні суспільства особливого значення набуває натурально-речовий аспект відтворення. Це означає, що відтворення у вартісній формі тепер доповнюється проблемою відтворення в кожній окремій галузі та сфері господарства.

Важливим елементом сучасного агропромислового виробництва є виро послуг та інформації. В свою чергу, послуги можуть бути матеріальними (транспортні, агросервісні, побутові) і нематеріальними (освіта, культура, охорона здоров'я, туризм). Наразі, прийнято розрізняти два типи розширеного виробництва і, відповідно, два типи економічного зростання: екстенсивний та інтенсивний. У першому випадку джерелом зростання агропромислового виробництва виступають додаткові ресурси; в другому ж – ефективність виробництва. Обидва вони можуть проявляти себе як на мікрорівні, в межах підприємства, так і на макрорівні, в межах всього суспільного аграрного відтворення [3, с. 241].

Результати відтворення ресурсного потенціалу підприємств агропромислового виробництва за певний період часу (рік, півріччя, квартал, місяць) відображаються в цілій системі показників. Найбільш загальним показником виробництва, відповідно, й відтворення на мікроекономічному рівні, є валова агропродовольча

продукція. Вона розглядається як сукупність всіх матеріальних благ і послуг, створених даним підприємством за певний відрізок часу.

В ринкових умовах функціонування агропромислових підприємств валова продукція набуває модифікованої грошової форми, тобто завжди можна поставити питання про те, якою є вартість валової продукції підприємства, виробленої ним за той чи інший відрізок часу. Попри грошову форму валової продукції, особливо треба виділити товарну та реалізовану продукцію. Товарна продукція є частиною валової продукції, яка готова до реалізації на ринку.

Кількісно товарна продукція менша від валової на ту її частину, що витрачається підприємством на власні потреби. Реалізована продукція являє собою ту частину товарної продукції, яка вже продана. Зрозуміло, що в кожен окремих момент товарна та реалізована продукція кількісно можуть не співпадати. У вартісному (грошовому) виразі це новостворена вартість, яку часто називають доданою вартістю або валовим доходом. У свою чергу, чистий продукт за кінцевим використанням можна було б поділити на дві частини: необхідний продукт і додатковий продукт.

Необхідний продукт – це та частина чистого продукту, яка є необхідною для відтворення робочої сили працівників підприємства. Його зовнішнім вартісним виразом є заробітна плата та інші виплати, державою у формі податків і призначається на соціальні і економічні потреби суспільства [4, с. 5]. Зовнішнім вартісним виразом додаткового продукту виступає чистий дохід, який далі поділяється на прибуток, процент, ренту, підприємницький дохід і податкову частину. Співвідношення між додатковим і необхідним продуктом вказує на те, яку частину чистого продукту колективи працівників агропромислових підприємств використовують безпосередньо для себе, а яку частину – на соціальні та економічні потреби підприємства й суспільства в цілому.

Слід зазначити наявність в економічній літературі певної суперечності стосовно, здавалося б, традиційних досліджень відтворювального процесу в агропромисловому виробництві. Так, проблеми відтворення та нагромадження у галузі практично не розглядаються авторами більшості сучасних підручників і посібників з аграрної економіки й економіки агропромислових підприємств. Відсутня ця тема і в перекладених виданнях, які надходять в Україну з країн Західної Європи та Сполучених Штатах Америки.

Певною мірою таку ситуацію можна пояснити тим, що в новітніх підручниках і посібниках з економіки проблеми відтворення розглядаються як складової економічного розвитку [5, с. 14]. Наприклад, вивчаючи вплив розподілу валового продукту на формування інтенсивного типу розвитку аграрних підприємств, зазначає, що розподіл є важливим знаряддям впливу на процес виробництва в наступних циклах. Це зумовлено тим, що залежно від пропорцій розподілу валового продукту на його складові частини залежать можливості простого і розширеного відтворення. Отже, прискорення господарського розвитку, формування інтенсивного й інноваційного типів агропромислового виробництва значною мірою залежать від проявів законів і закономірностей розширеного відтворення в ринкових умовах.

У сучасній економічній літературі поряд з простим і розширеним відтворенням виділяють також звужений тип відтворення, коли обсяги виробництва скорочуються. Таку зміну в поглядах можна пояснити тим, що ідеологія планової економіки не передбачала можливе зменшення обсягів виробництва агропродовольчої продукції. Але динаміка показників ресурсного потенціалу розвитку підприємств агропромислового виробництва у 90-х роках ХХ ст. переконливо показала, що існує й звужений тип відтворення.

Наразі, відтворення на мікрорівні – це індивідуальне відтворення аграрного / агропромислового підприємства. Його формою є відтворення знову ж таки ресурсного потенціалу, тобто основного капіталу у вигляді засобів праці – природних ресурсів, будівель, машин, устаткування, автоматизованих систем управління тощо [6, с. 69]. Індивідуальне відтворення за ринкової економіки забезпечується за рахунок збереження авансованих коштів (просте відтворення); частки прибутку, отриманого внаслідок виробництва і реалізації товару (розширене відтворення).

Практика господарювання засвідчує, що індивідуальне відтворення агропромислових підприємств (як і суспільне відтворення) може бути позначене періодами значного зростання чи уповільнення виробництва, застою чи навіть депресії. Ці коливання називаються кон'юнктурними. Вони мають певні циклічні повторення, тому їх в економічній науці позначають ще як кон'юнктурні цикли [7, с. 25]. Рух індивідуального відтворення виробничих ресурсів та їх потенціалу від авансування до авансування характеризується кругообігом основних виробничих засобів. Агропромислові підприємства незалежно від виду, організаційної структури, форми власності та господарювання тощо мусять авансувати кошти на власне відтворення ресурсного потенціалу.

Вкладаючи певні кошти у виробництво на основний капітал, аграрні й агропромислові підприємства ставлять за мету повернення їх через певний час (5-7 років тощо), як мінімум, і з приростом, як максимум. Авансовані в основні виробничі ресурси кошти як складова частина вартості товару, який виробляють, рухаються у вигляді амортизаційних відрахувань, зосереджуються в амортизаційному фонді до повного повернення, знову авансуються у новий цикл індивідуального виробництва, забезпечуючи його збереження [8, с. 49].

Індивідуальне відтворення розширюється за рахунок використання частини прибутку. Рух усіх виробничих ресурсів (основних засобів праці та оборотних – її предметів) супроводжується їх зношенням, використанням і заміщенням у вартісній та натуральній формах [9, с. 293]. Водночас, оскільки до вартості виготовленого продукту входить вартість не тільки використаних виробничих засобів, а й найманої робочої сили агропромислових формувань, то реалізація його продукції має не тільки повернути кошти, авансовані на виробничі засоби, а й створити фонд заробітної плати працівників.

Висновки. Особливістю сучасної економічної ситуації у підприємствах агропромислового виробництва щодо відтворення їх ресурсного потенціалу є наявність діалектичного протиріччя: здійснення екстенсивного типу розширеного відтворення принципово неприйнятне, але воно все ще здійснюється. Тому ресурси використовуються нерационально, оскільки незмінна технічна основа виробництва зумовлює його високу затратність.

Внаслідок цього підвищується собівартість агропродовольчої продукції та зменшується маса прибутку. Таким чином, утворюється замкнуте коло, що не дозволяє подолати кризовий стан доволі значній кількості малих і середніх агропромислових підприємств. Наразі, доволі суттєві позитивні тенденції намітились щодо скорочення витрат праці та основних і оборотних засобів на одиницю продукції, особливо на рівні великих агрохолдингів і агрокорпорацій. Вказане є характерною ознакою інтенсифікації агропромислового виробництва, але за умови збільшення його абсолютних обсягів або інновацій, використовуваних у ньому.

Список використаних джерел

1. Корецька С. О. *Методологічні аспекти формування ресурсної стратегії підприємства*. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». 2012. Вип. 4(60). С. 89-100.
2. Ігнатенко М. М., Рунчева Н. В. *Процеси ресурсозабезпечення спеціалізації та концентрації виробництва в корпоративних агроформуваннях*. Економіка та держава, 2017. № 1. С. 10-14.
3. Борисова В. А. *Напрями економічного відтворення ресурсного потенціалу АПК*. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». 2011. № 1 (30). С. 236–245.
4. Ігнатенко М. М., Мармуль Л. О., Леваєва Л. Ю., Романюк І. А. *Ідентифікація сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сукупності форм організації діяльності на селі*. Агросвіт. 2019. № 17. С. 3-7.
5. Романюк І. А. *Особливості відтворювального процесу в аграрному секторі*. Агросвіт. 2016. № 11. С. 12-15.
6. Кінаш І. А. *Показники ефективності використання складових ресурсного потенціалу в умовах переробного підприємства*. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 14. Ч. 1. С. 68-71.
7. Мармуль Л., Лугова О. *Методичні підходи до оцінки економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств*. Економіст. 2012. № 2. С. 24-26.
8. Sievidova I. et al. *Optimizing the strategy of activities using numerical methods for determining equilibrium*. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, No. 6 (4(102)), 2019. pp. 47-56.
9. Marmul L. O., Ignatenko M. M., Ushakov D. S., Kuchyn S. P. *Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models*. International Journal of Economics & Business Administration, Vol. VII, Iss. 2. 2019. pp. 290-301.

References

1. Korets'ka, S. O. (2012). *Metodolohichni aspekty formuvannya resursnoyi stratehiyi pidpryyemstva [Methodological aspects of forming the resource strategy of the enterprise]*. Visnyk Natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannya. Seriya «Ekonomika», 4(60), 89-100.
2. Ihnatenko, M. M. & Runcheva, N. V. (2017). *Protsesy resursozabezpechennya spetsializatsiyi ta kontsentratsiyi vyrobnytstva v korporatyvnykh ahroformuvannyakh [Processes of resource provision of specialization and concentration of production in corporate agricultural formations]*. Ekonomika ta derzhava, 1, 10-14.
3. Borysova, V. A. (2011). *Napryamy ekonomichnoho vidtvorennya resursnoho potentsialu APK [Directions of economic reproduction of resource potential of agro-industrial complex]*. Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Seriya «Finansy i kredyt», 1 (30), 236-245.
4. Ihnatenko, M. M., Marmul, L. O., Levaieva, L. Yu. & Romaniuk, I. A. (2019). *Identyfikatsiia silskohospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv u sukupnosti form orhanizatsii diialnosti na seli [Identification of agricultural service cooperatives in the set of forms of organization of activities in the countryside]*. Ahrosvit – Agrosvit, 17, 3-7.
5. Romaniuk, I. A. (2016). *Osoblyvosti vidtvoryval'noho protsesu v ahrarnomu sektori [Features of the reproduction process in the agricultural sector]*. Ahrosvit – Agrosvit, 11, 12-15.
6. Kinash, I. A. (2015). *Pokaznyky efektyvnosti vykorystannya skladovykh resursnoho potentsialu v umovakh pererobnoho pidpryyemstva [Indicators of efficiency of use of components of resource potential in the conditions of the processing enterprise]*. Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu, 14(1), 68-71.
7. Marmul', L. & Luhova, O. (2012). *Metodychni pidkhody do otsinky ekonomichnoho potentsialu sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Methodical approaches to assessing the economic potential of agricultural enterprises]*. Ekonomist, 2, 24-26.
8. Sievidova, I. et al. (2019). *Optimizing the strategy of activities using numerical methods for determining equilibrium*. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 6 (4 (102)), 47-56.
9. Marmul, L. O., Ignatenko, M. M., Ushakov, D. S. & Kuchyn, S. P. (2019). *Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models*. International Journal of Economics & Business Administration, VII, 2, 290-301.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Мармуль Лариса Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5589-9338>

Researcher ID: F-4924-2019

e-mail: marmul61@ukr.net

Кучеренко Світлана Юріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

e-mail: ksvetau@i.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7560-1212>

Researcher ID: S-1892-2018

Леваєва Людмила Юріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0697-2700>

Researcher ID: Y-7228-2018

e-mail: lluda85@i.ua

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Мармуль Лариса Александровна, доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина

e-mail: marmul61@ukr.net

Кучеренко Светлана Юрьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина

e-mail: ksvetau@i.ua

Леваева Людмила Юрьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина

e-mail: lluda85@i.ua

DATA ABOUT THE AUTHORS

Marmul Larisa, Doctor of Economics, Professor, Professor of the department of economics Pereiaslav-Khmelnitsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University
Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnitsky, 08401, Ukraine

e-mail: marmul61@ukr.net

Kucherenko Svitlana, PhD, assistant professor of Economics Department Pereiaslav-Khmelnitskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnitsky, 08401, Ukraine

e-mail: ksvetau@i.ua

Levaieva Liudmyla, Ph.D., Assistant Professor of Economics Department Pereiaslav-Khmelnitskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnitsky, 08401, Ukraine

e-mail: lluda85@i.ua

УДК 379.834

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-28-35>

ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Плевако Я. А.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні й практичні аспекти функціонування підприємств сільського зеленого туризму в європейських країнах та в Україні.

Метою статті є аналіз європейського досвіду підтримки й виявлення особливостей функціонування підприємств сільського зеленого туризму в розрізі провідних європейських країн для оптимізації їх діяльності та зростання кількості в Україні.

Методологічною основою статті стали методи наукового пізнання: монографічний – для теоретичного узагальнення й виявлення особливостей становлення сільського зеленого туризму у європейських країнах; системно-структурного аналізу і синтезу, групування – для інтерпретації